

Bilderbeilagen

In: Štědroň, Bohumír. *Zur Genesis von Leoš Janáčeks oper Jenůfa*. 2. vyd.
Brno: Universita J.E. Purkyně, 1971, pp.

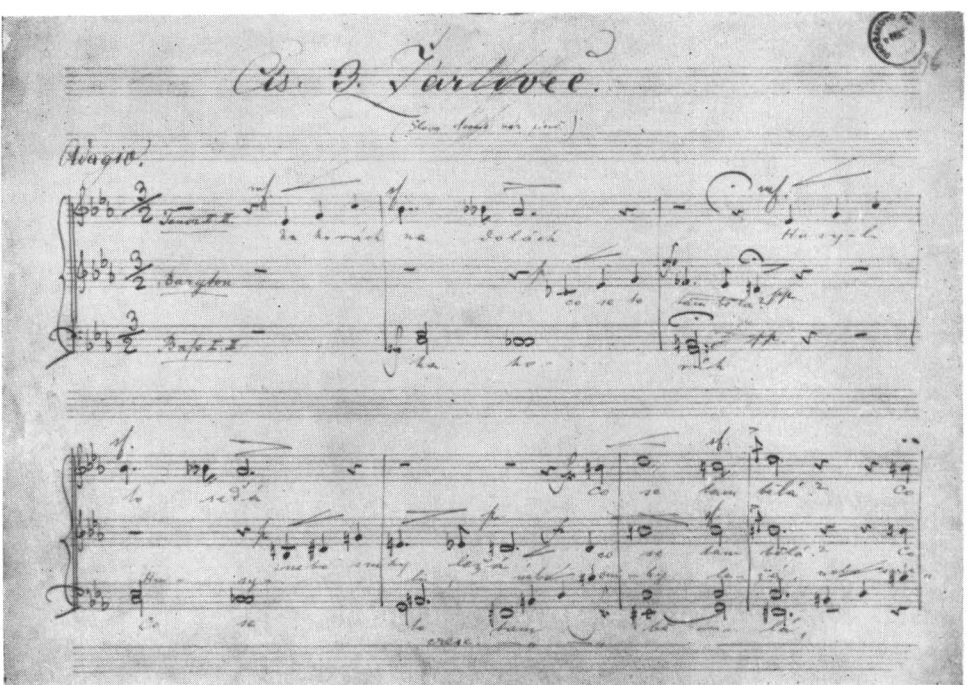
Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120202>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

BILDERBEILAGEN

1. Titelseite von Janáčeks Männerchor Der Eifersüchtige

2. Letzte Seite von Janáčeks Manuskript des Männerchors Der Eifersüchtige (mit dem Datum 14. 5. 1888)

Inv. čis.

22

Teji pastorkyra

Uvod

L. Janáček

Violoncello

3. Titelblatt von Janáčeks Einleitung (Einleitung zu Jenůfa-Eifersucht) auf der Abschrift der Violoncello-Stimme aus dem Jahre 1904

Uvod.
k „Jenůfa“
(Záclivost.)

Leoš Janáček.

Allegro
Op. 70

Handwritten musical score for the introduction to Janáček's opera "Jenůfa". The score is written for a full orchestra and includes the following parts:

- Flauti
- Oboi
- Englischhorn
- Klarinetten A.
- Bassklar.
- Fagotti
- Corn. C.
- Kornb. D.
- Trompeten
- Tuba
- Trichter
- Harpa
- Violen I.
- Violen II.
- Vola
- Cello
- Bass

The score is marked "Allegro" at the top and "Allegro. Op." on the harp part. It features various musical notations, including dynamics like *pp* and *con sord.*, and includes some corrections and annotations.

5. Erste Notenseite von Janáčeks Partitur der Einleitung zu Jenůfa-Eifersucht

Levi Janáček a Kvač k její pastorální "a

č. Dálivost $\frac{3}{4}$

~~se~~ vrací stále a tvrdí.
síjme mohlán:

namí (7/7) kluboslo
a jirke:

~~kladení~~
pohlední, nekoují se jak
ani látkou

2

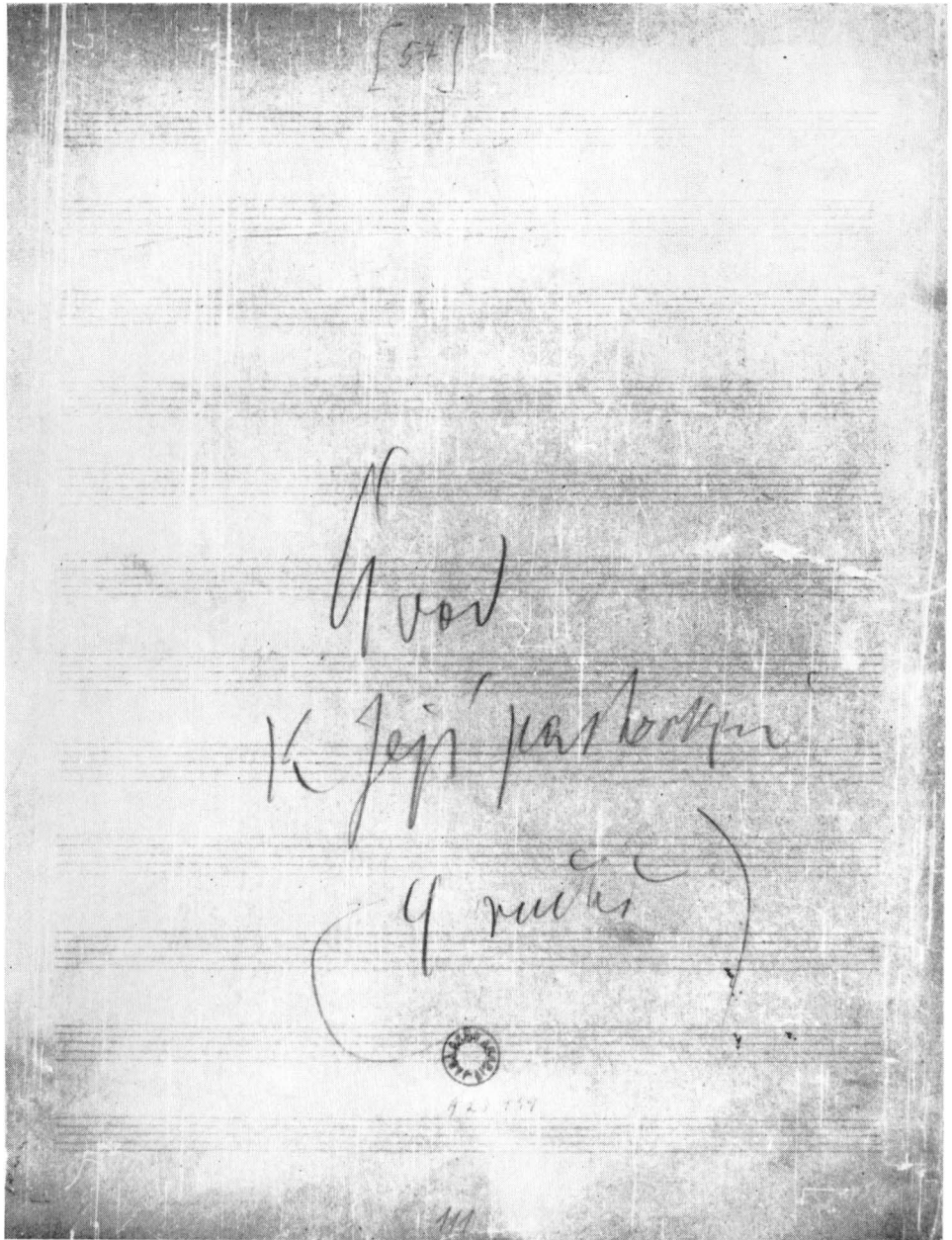
Je italem loutným a kere u volbe
bři tragedie. a pašimou nemohlé

Kvač, ~~řevem~~ ^{talika} loutné, je (berlem
mohlán), ^{talika} illepa "jáji pastorální"

Bez vidělych moti-vědyll reat^o a gpran

Brno, 25. září 1917

6. Janáček's Handschrift des Programms der Einleitung zu Jenůfa-Eifersucht vom 25. September 1917

7. Titelblatt von Janáčeks Einleitung zu Jenůfa-Eifersucht für Klavier (vierhändig)

Prima 521 2

Alligro.

Ad. meno mosso

8. Primo aus derselben Komposition

Allegro. *Seconda*

The image shows a page of handwritten musical notation for piano. It is divided into two systems. The first system is marked "Allegro." and "Seconda". The second system is marked "meno mosso". The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings like "p", "f", and "p/m".

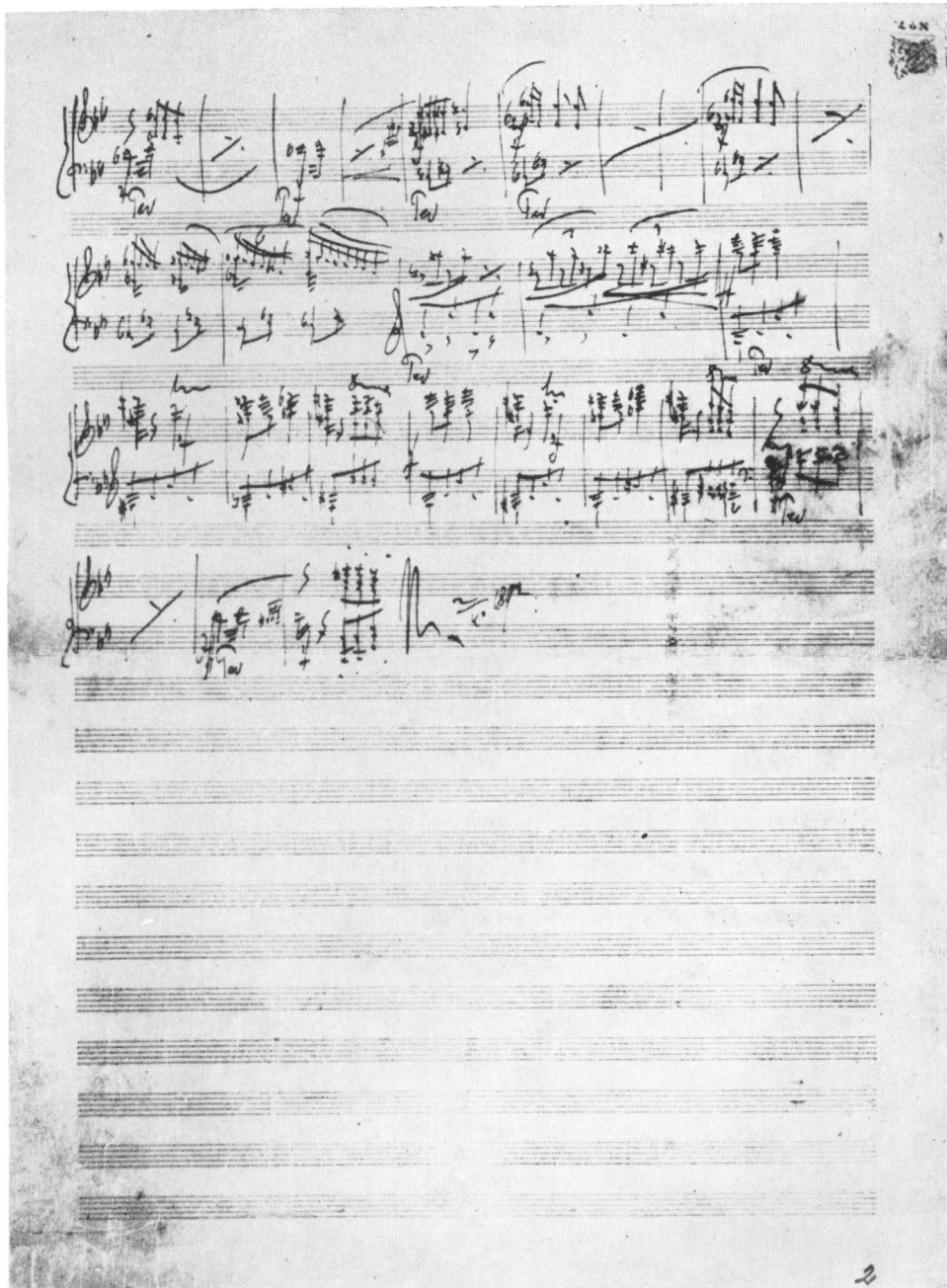
9. Secundo aus derselben Komposition

Ej, danaj!

Allegro.

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "Ej, danaj!". The score is written on ten staves. The first staff begins with the tempo marking "Allegro." and contains a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The notation is dense and includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. There are several instances of heavy scribbling and crossing out of notes, particularly in the lower staves, suggesting a process of revision or deletion. The handwriting is in dark ink on aged, slightly yellowed paper.

10. Janáčeks Klavierskizze des Volkstanzes Ej, danaj aus dem Jahre 1892
(Autograph in den Janáček-Sammlungen des Mährischen Museums in Brünn)

11. Janáčeks Klavierskizze des Volkstanzes Ej, danaj aus dem Jahre 1892
(Autograph in den Janáček-Sammlungen des Mährischen Museums in Brünn)

Allegro.

Piccolo
Klavi II
Oboe II
~~*Klarinette II*~~
~~*Klarinette I*~~
Fagott II
Horn II
Horn I
Trombe II
Trombe I
Trombe II
Trombe I
~~*Trombe II*~~
Viola
Viola
Viola III
Tenore
Bass
Violino I
Violino I
Viola
Viola
Basso

Cembalo

12. Erste Seite der Partiturabschrift von Janáček's gemischtem Chor mit Orchesterbegleitung *Zelené sem sela*

13. Gabriela Preissová (1862–1946), deren Schauspiel Ihre Ziehtochter L. Janáček zum Libretto seiner Oper Jenůfa umarbeitete

Jenůfa. Laco — duša moja — (překonána) pojď! Vě! teprve mne k tobě dovedla láska — ne taková — co očima mne k Števovi pentala, ale ta větší, pro celý život, co sám Pánbůh je s ní spokojen. Co jen to všecko ještě přetrváme, stanu se tvoji věrnou ženou a až půjdu věi mezi lidí a bar k tomu soudu, tvoje ruka musí moji vést. Tu budu vědět k posile: Já nejsem bidná — můj muž stojí při mně!

Opona spadne.

11
II 1895

11 1902

13 1902

Kroj možno použití slovenský, avšak též obyčejný venkovský.

Wood dokol. 31
XII 1894

18
3 1903

brak! bylen
kroj nehosmichl.
ne ho ja pasu
araji ubohed
olgy.

Ukaniemo.

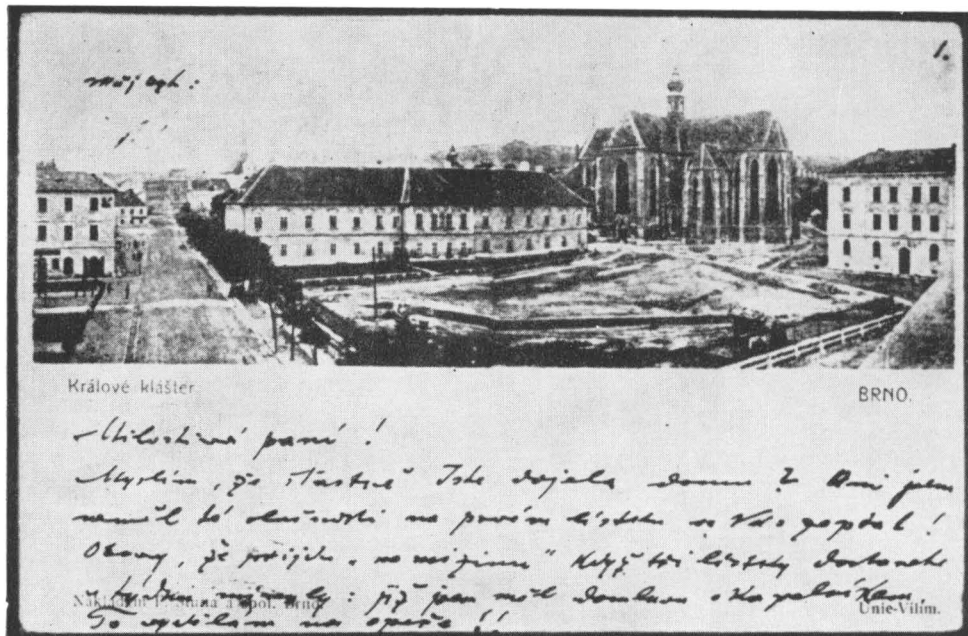
15. Die aufbewahrten Skizzen von Janáčeks Oper Jenůfa (Autographe in den Janáček-Sammlungen des Mährischen Museums in Brünn)

16. Das Haus auf dem Klosterplatz Nr. 1 (dem heutigen Mendelplatz), wo L. Janáček mit seiner Familie im zweiten Stock vom 2. August 1882 bis 1. Juli 1910 wohnte. Janáčeks Tochter Olga wurde hier geboren (1882) und ist hier auch im Jahre 1903 gestorben. Ebenso der Sohn Vladimír (1888–1890). In diesem Hause schuf Janáček seine Oper *Jenůfa* (1894–1903)

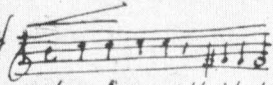
17. Olga Janáčková (1882–1903)

18. Augustinerkloster und Kirche in Alt-Brünn (rechts); links am Rand das zwei-
stöckige Haus, wo Janáček mit seiner Familie wohnte und Jenůfa komponierte

Poslední slova a vzdechy
mojí ubohé Olgy.

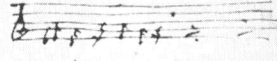
Ležela na pohovce

1.)
 "Mamčo: já nechci umřít! já chci žít!"

"Kde se je, jestli je něco toho?"
"Ne proč; má jsi úzkost"

2.)
 "takový strach!"
"a bránila se!"

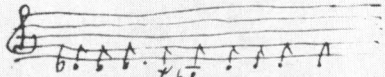
"Ja jsem si vzpomněla, že mám"

3.) umřít
 umřít umřít

(opakovala až do bezvědomí)

Do injekcí:

4.) "To jsme se nachodili na
promoude!"

5.)
 "(clověk) měl by si toho napovídat -
a mluví také hlupoty"

(o 2 hod. 24/2 1903)

6.) "Ja: Ty jsi ta nejkrásnější! máš mi říci!
Ona se stáhla zasmála: "To aby jsem
tak řekla!"

19. Sprechmelodien, die Janáček vor dem Tode seiner Tochter Olga notierte, mit der Überschrift: Die letzten Worte und Seufzer meiner unglücklichen Olga

NÁRODNÍ DIVADLO V BRNĚ.

ŘIDITEL: ALOIS STANĚK-DOUBRAVSKÝ.

Ve čtvrtek, dne 21. ledna 1904. Hra mimo předplacení.

POP RVÉ.

Její pastorkyňa

Moravské hudební drama o 3 jednáních. Na slova Gabriely Preissové složil Leoš Janáček.

Kapelník C. M. Hrazdřa.

Režisér Josef Maly.

OSOBY:

Její Pastorkyňa
Lada Konečná
Konečný
Konečný
Konečný
Konečný

Její Pastorkyňa
A. Mlýnský
Konečný
Konečný
Konečný
Konečný

Konečný
Konečný
Konečný
Konečný
Konečný
Konečný

Musikant, zpěvák, houslista.

Pro předplacení: Mlýnský 10 Kč, Konečný 10 Kč, Konečný 10 Kč, Konečný 10 Kč, Konečný 10 Kč, Konečný 10 Kč.

Začátek o 7³⁰ hodině.

Po II jednání delší přestávka

Konec po půl 10. hodině

V pátek dne 22. ledna 1904.

78. hra v předplacení
II. předplacení

TOSKA

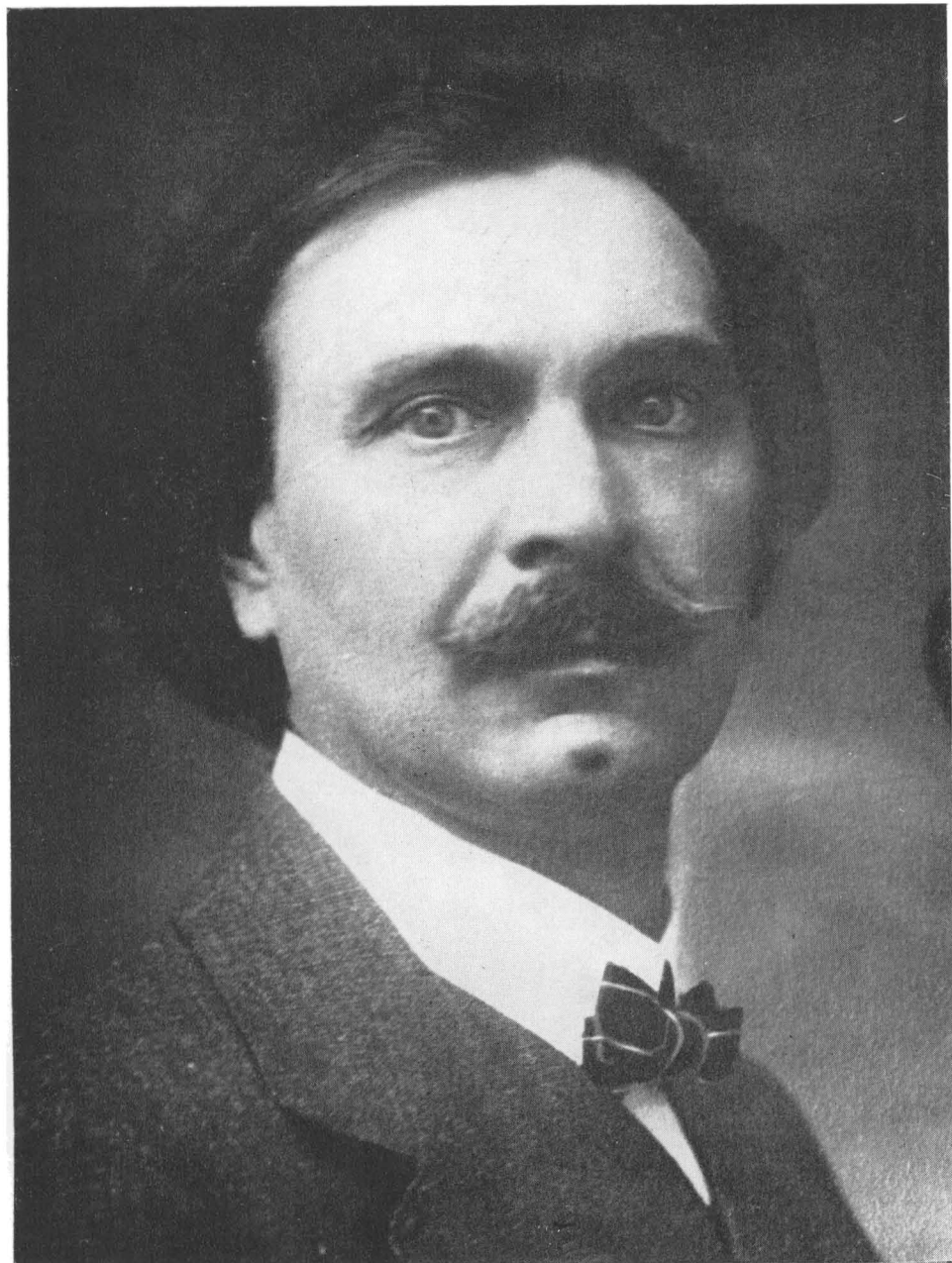
Ceny míst operní s národním kolmem:

Sedadla: Lože přední 10-10 K, lože zadní 8-8 K, ložnice sedadlo 3-01 K, křeslo 2-44 K, sedadlo v I. řadě v prvních čtyřech řadách 2-02 K, v ostatních řadách 1-62 K, sedadlo II. řady 1-02 K, sedadlo na balkoně v I. řadě 1-24 K, ostatní řady po 82 h, sedadlo na galerii v I. řadě 1-02 K, ostatní řady po 62 h.

Místa k stání: v přízemí 62 h, studentský a vojenský lístek 42 h, na balkoně 42 h, na galerii 22 h.

Divadelní pokladna otevřena jest denně od 9. hod. dopoledne do půl 1. hod. odpoledne a od 6. hod. večer, v neděli a ve svátek před odpoledním představením od půl 3. hod. odpoledne.

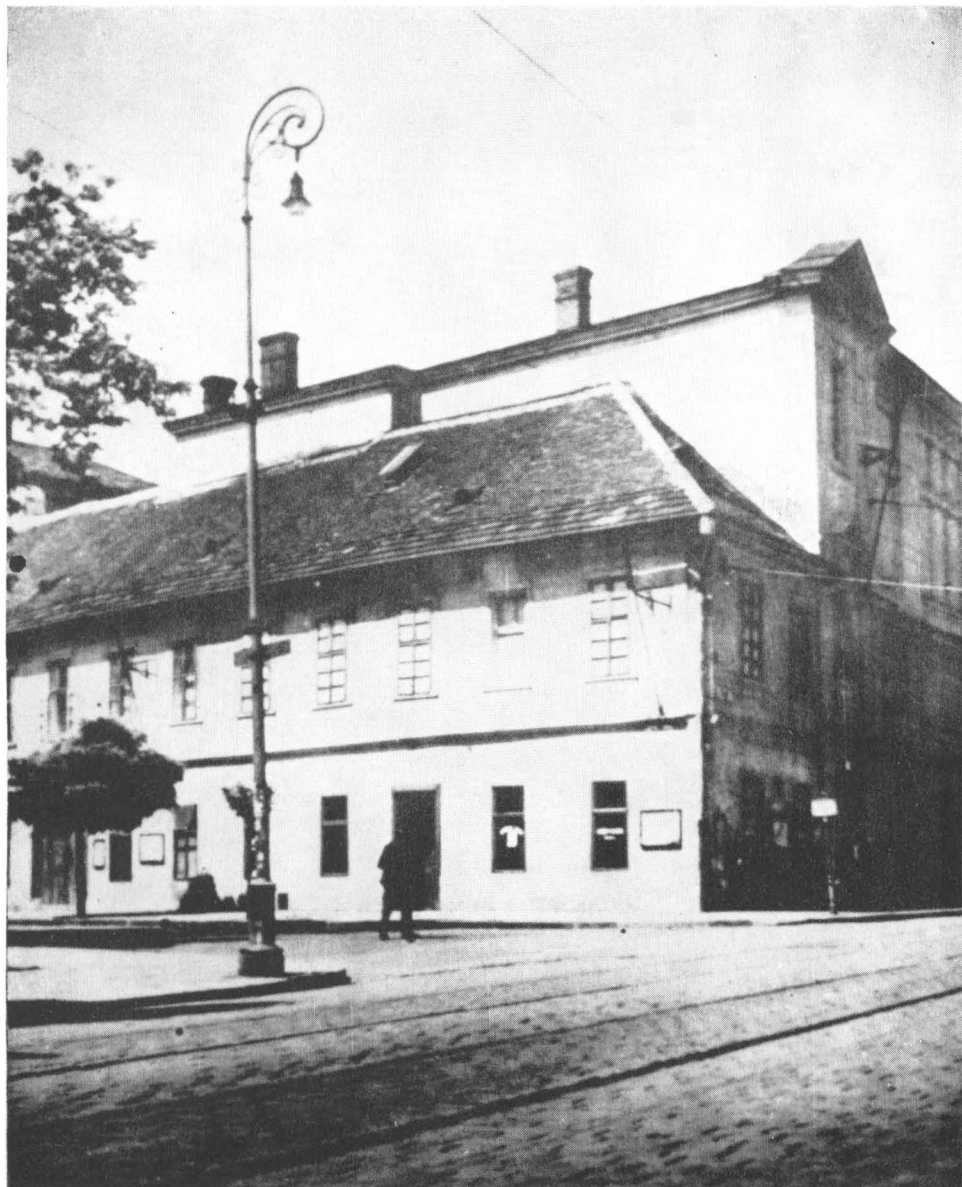
ROZDÁNÍ SVĚTILKY V BRNĚ

21. Cyril Methoděj Hrazdira (1868–1926), der erste Dirigent der Oper Jenůfa
(21. Jänner 1904 in Brünn)

22. Leopolda Hanusová-Svobodová (1875–1941), die erste Küsterin in der Oper Jenůfa am 21. Jänner 1904 in Brünn

23. Das einstige Nationaltheater in Brunn (das alte Theater in der Eichhornstraße), wo Janáček's Jenůfa zum erstenmal aufgeführt wurde

Allegro
Ka.
peni - se sbi - ral. penize sbi - ral!

Allegro
Ka.
aprejsiva
ter - na je si vodi - na!

Moderato
Ka.
~~ti - ja oni bih zlo - bi - voj a pekne, pekne u -~~

Allegro
Ka.
nosly - ge sem po - nom lauži -

la. *už než se po-pra-ve*

cres.

Kašel: *ničo* *o-ze-nil*, *a-ji za vdo-ce*

Kašel: *ničo* *žno-va!*

Kašel: *ničo* *Matka mi zra-zo-va-ly*

Allegro $\frac{4}{4}$ 126

Moderato

Jenüfa *Lu*

Laca *Lu*

Jenüfa, schi - Le - ni - fa!

vi

Jenüfa

Laca

Schi je - ni - fa, schi Le - ni - fa!

Jenüfa

Laca

jen *Lu* bu - des bu - des mau

67

senifa

Laca *schwahn ji so nárui a pol' bi na toái*

lle-la jiz-va klerou jsem ti

senifa

Laca *ja pí- pra- vil, klerou jsem ti ja pí-*

pra- vil, i - sní jsi lí - bezná

crec

crec=

Její pastorkyňa.

*Opera
ve třech jednáních.*

Slova Gabriela Preissové, hudba Leoš Janáček.

Její pastorkyňa I.

*God.
Předvečer. Osamělý pohorský mlýn. V pozadí
před domovním slavním sítím a dřevě-
ných sloupů. Stránka, Kioving, několik
pokácených dřev, vzadu strouha.*

Partitura.

30. Marie Calma-Veselá (1881–1966), tschechische Schriftstellerin und Sängerin

32. Gabriela Horvátová (1877–1967) als Kústerin in Jenůfa 1916 (Prag)

33. Das Nationaltheater in Prag (Lichtbild aus dem Jahre 1899), wo Janáčeks *Jenůfa* am 26. Mai 1916 aufgeführt wurde

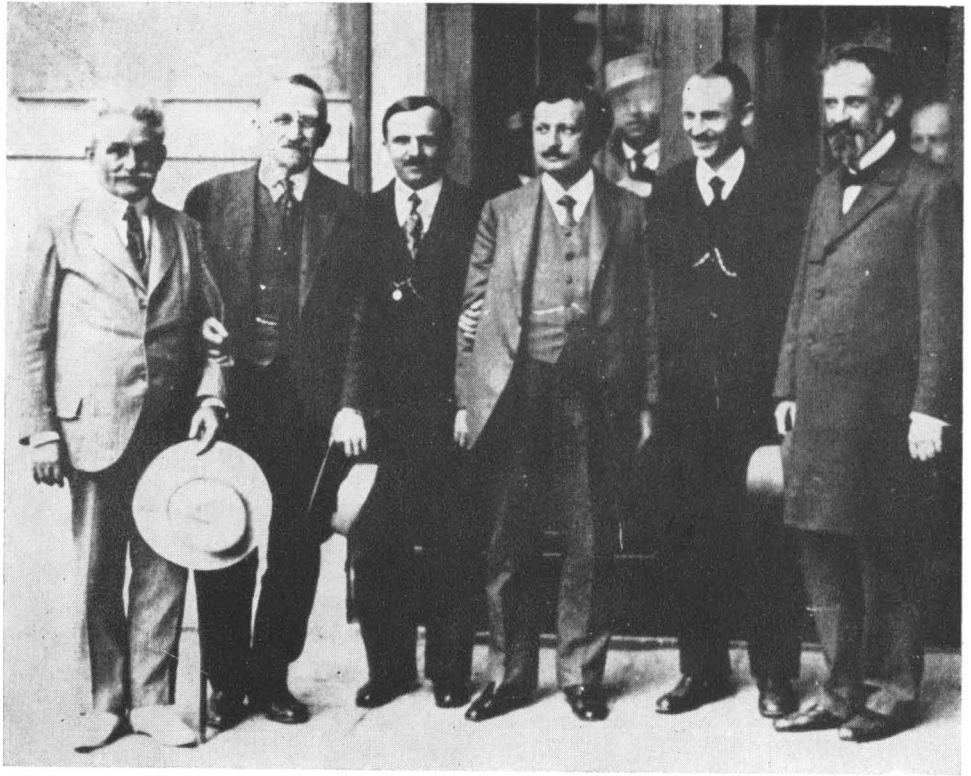

34. Karel Kovařovic (1862–1920), Dirigent der Prager Premiere von Janáčeks Oper
Jenůfa (26. 5. 1916)

Meister Janáček ²⁵⁷/₅₁₈
in Verehrung Max Brod

35. Dr. Max Brod (1884–1968), der auf Josef Suks Anregung die Oper Jenůfa kennenlernte und um das Werk des Meisters große Verdienste erwarb

36. Der Besuch des Orchesters des Prager Nationaltheaters in Brünn im Frühjahr 1917. Karel Kovařovic mit seinen Freunden in Brünn. Von links: L. Janáček, K. Kovařovic, F. Světlý, J. Buchtele, J. Kunc, Fr. Mareš

Ant. Dvořák: Symfonie pro velký orchestr (č. 2, D-moll). Opus 70.

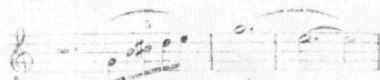
Dvořákova dle vydání druhá symfonie D-moll (op. 70) je v chronologickém postupu vlastně šestou. Složena byla roku 1884 a provedena poprvé řízením skladatelským dne 22. dubna 1885 v Londýně.

Leoš Janáček: Úvod k „Její pastorkyni“. Žárlivost —

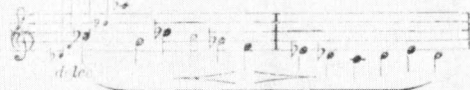
— vrací se stále a tvrdošijně motivem

raní vždy hluboko a jistě:

žárlivost hlodavá, bolestná, nehojí se ani
oddanou láskou:

Je štítem lstným a nese v sobě tíži tragickou.

Úvod, sevřen těsně, je toliko heslem, mottem k „Její pastorkyni“, — bez všelikých motivických svazů s operou.

Josef Suk: Scherzo fantastique. Op. 25.

Sukovo „Scherzo fantastique“ náleží k malému počtu českých skladeb orchestrálních, jež prokřestily si cestu na cizí knihkupecký trh. Solva složeno, vydáno bylo firmou Breitkopf & Härtel v Lipsku, čímž otevřely se mu dveře všech koncertních síní starého a nového světa. (Nejhorlivěji zasadil se o ně Felix Weingartner.) Název vysvětluje zde vše. Je to groteskní rej davu v masky zahaleného a s nimi své vlastní „já“ si zaměňujícího. Neschází ani Mefistofeles, zpívající divnou diabolickou serenadu. V komplikovaných rytmech a rozpustilých harmoniích posmívá se druh druhu Scherzo ironico

Bedřich Smetana: „Pražský karneval“.

Torso „Pražského karnevalu“ je posledním rukopisem Bedřicha Smetany. Při prvním provedení (2. března 1884 řízením Morice Angera) již bylo cítiti, že velký mistr v duševním obestření nebyl s to, aby byl zde udržel kontinuitu myšlenek. Přátelé Smetanovi vzpírali se vždy, aby podruhé veřejně bylo provedeno těchto 126 taktů, jež nemohou míti v tvorbě mistrově přirozeně hlubšího významu leč toho, jaký pieta přikládá labutímu zpěvu. Ke koncertnímu přednesu způsobilým učiněn byl tento fragment teprve přepracováním Kovařovicovým, (roku 1907) namnoze dosti radikálním. Kovařovic málo měnil na smyčcové části, ale z chromatické figurace její vyvodil harmonickou kostru

38. Janáčeks Arbeitszimmer im Gartenhaus hinter der alten Organistenschule

Buďte mi dráhem i v dalších
pracích, vždyť větší
jsem Vám vděčný.

Váš Leoš Janáček

Praha, 14. června, 1916

39. Leoš Janáček in der Zeit der Erstaufführung der Oper Jenůfa im Nationaltheater in Prag (Aus dem Privateigentum von Dr. Josef Kovařovic, dem Sohn des Dirigenten). Der Text unter der Photographie: Buďte mi dráhem i v dalších pracích; vždyť větší mistři jsou Vám vděčni. Váš Leoš Janáček. Praha 14. června 1916 – Mögen Sie auch der Gefährte meiner weiteren Arbeiten sein; größere Meister sind Ihnen ja zu Dank verpflichtet. Ihr Leoš Janáček. Prag, 14. Juni 1916)

KRÁL. ČESKÉ ZEMSKÉ DIVADLO V PRAZE.
NÁRODNÍ DIVADLO.

V pátek dne 26. května 1916. Mimo předplaceni.

Poprvé:

JEJÍ PASTORKYŇA

Opera o třech dějstvích, s textem moravského dramatu od Gabriely

Preissové. Složil Leoš Janáček.

Dirigent Karel Kovařovic.

Režisér Robert Polák.

Stařenka Buryjovka, výminkářka a ho- spodyně ve mlýně	Věra Pivoňková
Laca Klemenš } nevlastní bratři,	Theodor Schütz
Števa Buryja } vnuci Buryjovky	Antonín Lebeda
Kostelníčka Buryjovka, vdova, stařen- čina snacha	Gabriela Horvatová
Jenůfa, její pastorkyňa	Kamila Ungrova
Stárek	Vilém Zitek
Rychtář	Arnold Flögl
Rychtářka	Marie Rejholcová
Karolka, jejich dcera	Marie Šlechtova
Pastuchyňa	Marie Rysková
Barena, služka ze mlýna	Emma Miřiovská
Jano, pasák	Marie Crhová
Tetka	Julie Vildová
Hlas za scénou	Hynek Lažanský

Muzikanti, vesnický lid.

Děj prvního dějství v Buryjově mlýně, druhého a třetího v jizbě
u kostelníčky.

Po prvním dějství uplyne půl roku, po druhém dva měsíce.

Po prvním dějství přestávka.

Začátek o 7. hod.

Konec po půl 10. hod.

J E J Í P A S T O R K Y Ň A.

Leoš Janáček komponoval svoje dílo na stejnojmenné drama z venkovského života moravského od Gabriely Preissové. Textu nemění; odával drama hudebním rouchem tak, jak bylo, seškrtať pouze širě rozvedené partie, aby docílil rychlejšího dramatického spádu; psal hudbu na prosu.

Komponovati prosu není dnes již nikterak neobvyklo. V roce 1901, kdy „Její pastorkyňa“ byla skládána, bylo to arci odvážné novum. Než význam Leoše Janáčka jako průkopníka nespočívá ani tak v tom, že se tohoto experimentu odvážil, nýbrž v tom, pro čt tak učinil. Došel k tomuto rozhodnutí svou vlastní cestou, a to s logickou nutností, takže jinak vlastně psát ani nemohl, chtěl-li dokázati správnost svého nazírání na hudebně dramatickou tvorbu a prokázati životaschopnost svých zásad. A tím právě znamená jeho dílo umělecký čin, přes který hudební dějiny nebudou moci přejíti mlčky.

Jeho názory budou v krátkosti nejlépe objasněny jeho vlastními slovy:

„V době, když byla „Její pastorkyňa“ skládána, vpijel jsem se do nápěvků mluvených slov. Naslouchal jsem řeči mimojdoucích úkradmo, četl jejich výraz tváře, očima tékal po každém dvížení, všimal si okolí mluvících, společnosti, času, světa a šera, zimy i tepla.“

„Cítil jsem všeho toho odlesk v nápěvku notovaném. Kolik variací nápěvku téhož slova se našlo! Tu zářil a rozplýval se, tu tvrdnul a bodal. Ale tušil jsem v nápěvku ještě cosi daleko hlubšího, něco, co nebylo zřejmé, odkryté; cítil jsem, že na nápěvku jsou sledy vnitřních utajených průběhů. Rozuměl jsem v nich smutku i problesku radosti, rozhodnosti i pochybování atd. Zkrátka cítil jsem v nápěvku „duševní záhady“.

„Tichou radost jsem měl i nad krásou těchto nápěvků; nad výstižností, nad stačitelností jejich výrazu. I pro všední slůvko bylo po nápěvku případném a vhodném . . . Člověku, jehož mluvím jsem naslouchal skrz nápěvek slova, viděl jsem daleho hlouběji do duše.“

„V té době povšechného poznávání nápěvků mluvy skládáno I. jednání. Věděl jsem, že vystačím na motiv jakéhokoliv slova, sebe obecnějšího, sebe povznesenějšího — že vystačím i na všednost života i hlubokou tragiku — i na prosu „Její pastorkyňa“. A skládal jsem na prosu.“

Nápěvek mluveného slova je mu tedy kořenem, odkud vychází. Odtud čerpá útvary metodické i rytmické.

„Jistota, s jakou v mluvě, v rozhovoru hned porozumíme každému ponížení, povýšení hlasu, svědčí, že je i v nápěvu ukrytý proces, který všichni prožíváme, a že proslovený nápěv tento proces v nás budí.“

A dodává: „Nebude divno, že takový zpěv zabírá v sobě všechny známé způsoby, „slohy“ zpěvu.“ Ale hned připojuje: „Všechny (slohy) jsou nejen výměněnými, ale i nevyhnutelnými případy.“

Tímto způsobem hledí dosíci životní pravdy ve zpěvu.

Tvorbu na tomto podkladě, jakož i oprávněnost hudby ku zpěvu, jež by nebyla násilím, objasňuje takto: „Motiv slova dýše svým teplem, svítí svou zvláštní září: obrousit jeho hrany melodické, jeho plochy časové, úžit nebo povytáhnout, — tak jako drahokam zaleskne se hned jinak. Motiv slova podchytili orchestru je třeba; i když ztopený, z tůně harmonické vyzářovat bude a spájet další tonové proudy. Klenby jeho držet se tak dlouho, dokud pravdě nebude to na úkor.“

Novost a svéráznost jeho vůdčích myšlenek vyvolala arci různé debaty, pro i contra. Na veskeré výtky a pochybnosti, jež tu byly vysloveny, af odpovídá dílo samo. Na jedno však odpovídá autor sám, prostě, ale zato tím účinněji: „Jsou blízký života motivy každého slova v „Její pastorkyňa“. Snad lze mnohým: až mluvit. Je ale myslitelné, abych nasbírané nápěvy mluvy, ty výtržky z cizích duší, citlivé, že až bolí, úkradmo bral a z nich „sestavoval“ své dílo?“

Tolik o hlavních zásadách skladatelových a technice jeho díla.

Že skladatel obral si drama moravské, a to moravské netoliko původem nebo zevnějškem, nýbrž i duchem, svědčí jen o hluboké jeho opravdovosti. Je znamenitým znatelem moravského folkloru, leta studuje duši moravského lidu a jeho hudbu, a proto žádná jiná látka nemohla mu býti tak blízká, jako právě moravská. A že drama to skvěle osvědčilo již svou životní sílu a dramatickou účinnost, může jíti dílu Janáčkovu jen k duhu.

42. Libuše Domanínská, die Hauptdarstellerin der Jenůfa im Prager Nationaltheater